

**Program prac konserwatorskich i restauratorskich
dla portretów trumiennych i herbów malowanych techniką olejną
na blasze cynowej z kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja w Krobi:**

- **Portret trumienny Andrzeja Pudliskowskiego oraz tablice z herbami i napisami z 1654 r.**
- **Portret trumienny Piotra Pudliskowskiego oraz tablice z herbami i napisami z 1657 r.**
- **Portret trumienny Barbary Pudliskowskiej oraz tablice z herbami i napisami z 2 połowy XVII w.**

Opracowanie:
mgr Adam Kaźmierczak

PODSTAWA OPRACOWANIA

- Wstępne określenie stanu zachowania.
- Własna wstępna dokumentacja fotograficzna.
- Zapoznanie się z białymi kartami obiektów oraz dostępną literaturą.

BIBLIOGRAFIA

- Biała karta obiektu, Obraz – portret trumienny Andrzeja Pudliszkowskiego, opr. Magdalena Rózewicz 1.09.1987 r., archiwum parafialne
- Biała karta obiektu, Obraz – portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego, opr. Magdalena Rózewicz 1.09.1987 r., archiwum parafialne
- Biała karta obiektu, Obraz – portret trumienny Barbary Pudliszkowskiej, opr. Magdalena Rózewicz 1.09.1987 r., archiwum parafialne

OPIS

Portret trumienny Andrzeja Pudliszkowskiego wraz z herbami powstał w 1654 r. Tablica prostokątna ze ściętymi narożami, wokół dekorowana wycinką wklęsło-wypukłą deską, malowana na czarno. Pośrodku, w górnej części portret trumienny Andrzeja Pudliszkowskiego, pod nim tablica inskrypcyjna. Po bokach cztery tablice z herbami: Korzbok, Kozioł, Abdank i Brochwicz. Portret okrągły, obramowany wypukłą stylizowaną wicią roślinną. Zmarły przedstawiony w $\frac{3}{4}$, twarz okrągła, z sumiastymi wąsami, niedużym nosie, dużych oczach i regularnych brwiach, głowa podgolona. Ubrany w czerwony żupan z odwiniętym kołnierzem oraz płaszcz z futrzanym brązowym kołnierzem. Tło jest złote.

Tablice z herbami opracowane analogicznie, na złotym tle czerwone (prawy dolny, lewy górny) i niebieskie (lewy dolny, prawy górny) tarcze. Nad herbami inicjały „A. P.” Tablica inskrypcyjna – złote tło, czarne litery, z napisem: „DOM PIIS MANIBUS GNOSI AC MCI DNI ANREAE PUDLISZKOWSKI HIC VIRTUTI ET PALLADI IN PATRIO OOELO SUDOVIT ET ASSIT JUVENIS BELLONAE ET MARTI. IN MOSCHORUM ET PRUSSICIS CAMPIS SUB SERENTISSIMO REGE VLADISLAO SANGUINEM AT ANIMAM DE VOVIT... IMMATURE MORTIS FASCI IMPAVIDUS HEV OBJECIT, ANNO REPARATAE SALUTIS MDCLIV. ACTATIS 28 DIE 14 MENSIS APRILIS”.

Portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego z herbami powstał w 1657 r. Tablica prostokątna ze ściętymi narożami wokół dekorowana wycinaną wklęsło-wypukłą deską, malowaną na czarno. Pośrodku w górnej części portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego, pod nim tablica inskrypcyjna, po bokach cztery kartusze herbowe z herbami Korzbok, Kozioł, Abdank i Brochwicz. Portret w kształcie nieregularnego owalu obramowany schematycznym akantem z muszlami. Zmarły przedstawiony w $\frac{3}{4}$, twarz pociągła z sumiastymi wąsami, wydatnym nosem, dużymi oczami i regularnymi brwiami, głowa podgolona. Ubrany w czerwony żupan i płaszcz z wyłożonym futrzanym kołnierzem, tło złote. Kartusze herbowe opracowane analogicznie; na złotym tle czerwone (lewy dolny, prawy górny) i niebieskie (prawy dolny, lewy górny) tarcze. Nad herbami inicjały „P. P.”. Tablica inskrypcyjna – złote tło, czarne litery, z napisem: „DOM PIIS MANIBUS GENEROSI AC MAGNIFICIT DOMINI U. PETRI PUDLISZKOWSKI EX AVITO STEMMATE HABDANC... QUIT CUM INVERITIS ACTATIS FLOREM OPTIMIS ARTIBUS IMBUISET. JUVENTUTEM EJUS BELBELLONA AD LATUS ILLUSTRISSIMI DOMINI KONIECPOLSKI CAMPI DOCTORI ENUTRIVISSET... DIE 28 MAJI ACTATIS SUAE 29 A.D. 1657 A MORTE DEVUCTUS OBIIT. CUI HOC LUGUBRE AMORIS MNOMOSINON PIETISSIMA

SOROR GNSA HELENA DE PUDLISZKOWSKA CHOJENSKA IN ACVITERNAM
MEMORIAM APPEND. FECIT A.D. 1657”.

Portret trumienny Barbary Pudliszkowskiej z herbami powstał w 2 poł. XVII w. Tablica prostokątna ze ściętymi narożami, dekorowana wokół wklęsło-wypukle wycinaną deską, malowana na czarno. Na niej cztery sześcioboczne tablice z herbami oraz między nimi pośrodku portret trumienny Barbary Pudliszkowskiej. Zmarła przedstawiona frontalnie, twarz stara o dość regularnych rysach. Ubrana w czarną suknię z szarym kołnierzem, na głowie czarny czepiec i futrzana czapa, tło złote. Na tarczach herby: Nowina, Świnka, Brochwicz i Korzbok, tła złote, herby ugrów, obramione czarnym konturem, tarcze czerwone, niebieski (prawy dolny). Wokół nich napis: „BARBARA Z KĄKOLEWA PUDLISZKOWSKA”.

STAN ZACHOWANIA

Drewniane podłoża w wielu miejscach są popękane i mają liczne ubytki spowodowane atakiem mikrobiologicznym. Widoczne są ślady żerowania larw owadów, prawdopodobnie kołatka domowego (*Anobium punctatum*). Porażone i osłabione strukturalnie zostały różne elementy tablic: deski oraz szpongi. Z wielu miejsc wysypuje się mączka drzewna co sugeruje aktywność owadów.

Cynowe podobrazia są pognięte i mają wiele poszarpanych dziur na obwodzie spowodowane wielokrotnym wbijaniem gwoździ montażowych. Warstwy malarskie mają liczne ubytki i przetarcia, przede wszystkim w partiach tła. Retusze z poprzedniej konserwacji pociemniały. Lakier/werniks jest brudny i pożółkły co bardzo zaburza estetykę i czytelność przedstawień oraz inskrypcji.

CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Celem konserwacji i restauracji jest zachowanie i wyeksponowanie zabytkowej substancji oraz zatrzymanie procesów niszczenia portretów trumiennych. Wykonane zabiegi mają przygotować obiekty do dalszej ekspozycji i przywrócić walory artystyczno-estetyczne.

Zostaną wykonane nieinwazyjne badania konserwatorskie w celu ustalenia techniki wykonania portretów i herbów. Podobrazia zostaną w miarę możliwości wyprostowane, brudny lakier i przemalowania usunięte, uzupełnione ubytki blachy oraz warstw malarskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

OBRAZY NA PODŁOŻU CYNOWYM:

- Przewiezienie obiektów do pracowni.
- Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej.
- Demontaż obrazów z drewnianych tablic.
- Wykonanie badań konserwatorskich: fotografia w świetle VIS, UV oraz IR; XRF, MakroXRF, FTIR.
- Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych (miękkimi pędzlami, miotełkami).
- Usunięcie brudnego i pożółkłego werniksu oraz przemalowań metodą chemiczną (środki zostaną ustalone po wykonaniu odpowiednich prób).
- Lokalne mechaniczne usunięcie produktów korozji sztyftami z włóknem szklanym i chemiczne stosując okłady z 10% Na(OH)₂. Zabezpieczenie antykorozyjne 10% Paraloidem B44 w ksylenie.
- Ewentualna konsolidacja warstw malarskich 3 – 5% Paraloidu B72 w acetonie, toluenie, dowanolu (typ rozpuszczalnika zostanie ustalony po wykonaniu prób) lub Bevą 371 zgrzaną kauterem.
- Delikatne, ostrożne i stopniowe prostowanie (w miarę możliwości) podobrazy metodą mechaniczną (gumowymi i metalowymi młoteczkami na elastycznym podkładzie).
- Uzupełnienie ubytków metalu masą na bazie żywicy epoksydowej (np. Araldite 2020) z pyłem cynowym.
- Założenie werniksu retuszerskiego akrylowego.
- Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej farbami żywicznymi ketonowo-mastyksowymi. Uzupełnienia złocień złotem mineralnym lub złotem w proszku ze spoiwem akrylowym 8% Paraloidem B72 w dowanolu.
- Nałożenie werniksu końcowego z protektorem UV.

DREWNIANE TABLICE:

- Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych (miękkimi pędzlami, miotełkami, odkurzaczem). Umycie odsłoniętych fragmentów drewna gąbką nasączoną ciepłą wodą.
- Usunięcie ewentualnych wtórnych przemalowań metodą mechaniczną i chemiczną (środki zostaną ustalone po wykonaniu odpowiednich prób).

- Ewentualna konsolidacja warstw malarskich 3 – 5% Paraloidu B72 w acetonie, toluenie lub dowanolu (typ rozpuszczalnika zostanie ustalony po wykonaniu prób) lub 3 – 5% PAW.
- Podklejanie osypujących się łusek warstw malarskich rozcieńczoną wodną dyspersją polioctanu winylu Vinavilem NPC rozcieńczoną w wodzie, wodną dyspersją żywicy akrylowej Primal AC 33 lub 3 – 5% roztworem kleju króliczego.
- Dezynsekcja całego obiektu środkiem owadobójczym na bazie permetryny Hylotox Q.
- Impregnacja drewna 10 – 15% Paraloidem B72 w toluenie.
- Uzupełnienie ubytków drewna: drewnianymi flekami, listewkami oraz żywicą epoksydową Araldite SV/HV 36. Wykonanie brakujących elementów dekoracyjnych – wyrzeźbienie w drewnie lub wykonanie z żywicy epoksydowej Araldite SV/HV 36.
- Założenie werniksu retuszerskiego akrylowego.
- Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej farbami żywicznymi Restauro Maimeri i/lub na bazie spoiwa akrylowego.
- Nałożenie werniksu końcowego z protektorem UV.
- Montaż portretów i herbów na drewniane tablice, stosując wkręty o charakterze historycznym.
- Przewiezienie obiektów do kościoła w Krobi.
- Wykonanie dokumentacji powykonawczej.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

*Wszystkie zdjęcia wykonał Adam Kaźmierczak

Fot. 1. Portret trumienny Andrzeja Pudliszkowskiego wraz z herbami. Widoczny brudny i pożółkły werniks.

Fot. 2. Portret trumienny Andrzeja Pudliszkowskiego wraz z herbami – odwrocie tablicy. Widoczne uszkodzenia drewna.

Fot. 3. Portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego wraz z herbami. Widoczny brudny i pożółkły werniks.

Fot. 4. Portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego wraz z herbami. Widoczny brudny i pożółkły werniks oraz pociemniałe retusze górnej części karnacji głowy.

Fot. 5. Portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego wraz z herbami – odwrocie tablicy. Widoczne uszkodzenia drewna.

Fot. 6. Portret trumienny Piotra Pudliszkowskiego wraz z herbami – odwrocie tablicy. Widoczne uszkodzenia drewna.

Fot. 7. Portret trumienny Barbary Pudliszkowskiej wraz z herbami. Widoczny brudny i pożółkły werniks.

Fot. 8. Portret trumienny Barbary Pudliszkowskiej wraz z herbami – odwrocie tablicy. Widoczne rozejścia i uszkodzenia drewna.